

Virtu@lni Čarobni svijet

PROJEKT

Virtualni Čarobni svijet (UP.02.1.1.14.0009)

Više informacija na:
www.strukturnifondovi.hr
www.esf.hr

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Udruge za djecu i mlade „Čarobni svijet“.

IMPRESUM:

Izdavač:
Udruga za djecu i mlade „Čarobni svijet“

Urednici:
Ana Bajan, Miloš Biserko, Anita Ercegovac,
Tatjana Jadrić, Glorija Lizde i Anita Škundrić

Grafičko oblikovanje i izrada:
JOB & FUN, dizajnerski obrt, Knin

Izrada i oblikovanje brošure financirano je iz Europskog socijalnog fonda, Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020.

Izrada: veljača, 2022.

A portrait of a man in a dark, high-collared garment, likely a religious figure, is shown in a semi-transparent, teal-tinted style. The background of the entire right half of the image is a gradient from teal to purple.

FRA LUJO MARUN

VIRTUALNI ČAROBNI SVIJET

Projekt Virtualni Čarobni svijet (UP.02.1.1.14.0009)

Poziv:
Umjetnost i kultura online

Nositelj:
Udruga za djecu i mlade „Čarobni svijet“

Trajanje:
veljača 2021. - veljača 2022. (12 mjeseci)

Vrijednost:
492.799,97 kn

Intenzitet potpore:
100 %

Opći cilj:
Povećanje socijalne uključenosti osoba mlađih od 25 i starijih od 54 godine sudjelovanjem u kulturnim i umjetničkim sadržajima i aktivnostima.

Specifični ciljevi:
Razvijanje socijalnih i kreativnih vještina i znanja, te poboljšanje pristupa pripadnika ciljane skupine kulturnim i umjetničkim sadržajima i aktivnostima.

Elementi projekta: Element V:

- Promidžba i vidljivost
- Organizacija početne i završne konferencije projekta
- Izrada podstranice projekta
- Izrada digitalnog letka
- Izrada digitalne brošure
- Objava 3 oglasa i 3 članka na internetskom portalu

Javnost je dodatno informirana o projektnim aktivnostima putem internetske i facebook stranice Udruge te radijskim emisijama na lokalnom radiju.

Element PM: Upravljanje projektom i administracija

- Održano 12 sastanaka projektnog tima

Element 1: Priprema i provedba online participativnih umjetničkih i kulturnih aktivnosti usmjerenih na socijalno uključivanje pripadnika ciljanih skupina

- Osmišljavanje i provedba online participativnih umjetničkih i kulturnih radionica i aktivnosti koje su usmjerene na socijalno uključivanje pripadnika ciljane skupine - projektom predviđeno 140 dana, ostvarene 162 radionice.
- Online susreti s umjetnicima i stručnjacima iz raznih kulturnih i umjetničkih područja.
- Nabavka opreme za provođenje aktivnosti.
- Razvoj digitalnih znanja i vještina iz kulturnih i umjetničkih područja.
- Poticanje na primjenu digitalnih znanja i vještina iz kulturnih i umjetničkih područja korištenjem različitih internetskih alata (moderirani razgovori, skupne virtualne izložbe ili sustvaranje književnih, glazbeno-scenskih, audiovizualnih i drugih sadržaja).

Ciljevi projekta s pokazateljima: Mlađi od 25

- Ciljna vrijednost 25, projektom ostvareno 35
- Izdano 35 potvrda o završenom programu participativne kulturne i/ili umjetničke aktivnosti

PROGRAM RADIONICA „LUJO MARUN - ČAROBNI VIZIONAR“

Voditeljica programa:
Anita Ercegovac, prof.

„Luj Marun – čarobni vizionar“ – ime programa odražava pravi i preneseni smisao projekta „Virtualni Čarobni svijet“ koji je Udruga „Čarobni svijet“ realizirala od veljače 2021. godine do veljače 2022. godine.

Sam naziv programa jasno odražava povezanost kulturno-umjetničkih sadržaja sa socijalnom dimenzijom pojedinca koji čini zajednicu. Preneseni smisao skriven je pod imenom Luj Maruna - čovjeka koji je pronašao načine kako prebroditi krize i izazove tadašnjeg vremena i ostvariti svoje vizije. Pod utjecajem današnjih kriza i izazova također smo pristupili korištenju novih oblika komunikacije, stvaranja i sudjelovanja, provodeći online participativne kulturno-umjetničke aktivnosti.

Online participativne kulturno-umjetničke radionice ostvarile su ciljeve Projekta na dva načina. Razvile su i ojačale digitalna znanja i vještine djece i mladih kako bi mogli ostvariti socijalne kontakte putem interneta. Proširile su im znanja i obzore o umjetničko-kulturnim sadržajima dostupnima na internetu te su ih ohrabrine na stvaranje i osmišljavanje novih sadržaja kombiniranjem klasičnih metoda i modernih tehnologija. Drugi oblik ostvarenja ciljeva Projekta upoznavanje je kninskog velikana i velikog čovjeka Luj Maruna, čiji lik i djelo nadahnjuju one koji slušaju i uče o njemu. Marun je svojim djelovanjem i ostvarivanjem svojih ciljeva i vizija nenadmašna motivacija za osvještavanje važnosti identiteta, poticanje razvoja pozitivnih osobina ličnosti kojima će svaki pojedinac pronaći mjesto u zajednici i pozitivno utjecati na okruženje.

162 održane radionice za djecu kroz 12 mjeseci provedbe Projekta bile su pravo bogatstvo podražaja za sva osjetila, mogućnosti vlastitog eksponiranja kroz aktivan rad, odnos i sustvaranje kulturno-umjetničkih djela služeći se usvojenim digitalnim

FRA LUJO MARUN

ČAROBNI VIZIONAR

znanjima i vještinama kao i korištenjem različitih internetskih alata kao što su moderirani razgovori, virtualne izložbe i sustvaranje književnih, scenskih, audiovizualnih i drugih sadržaja.

Poseban dodatak radionicama koje su provodili stručnjaci bili su pomno osmišljeni i organizirani izleti koji su zaokružili priču o fra Luji te omogućili djeci da povežu naučeno i viđeno u radionicama s konkretnim prostorom u kojem žive. Sudjelovali smo na trodnevni radionicama na Kninskoj tvrđavi, obišli smo arheološke lokalitete u Biskupiji koje je Marun istraživao, prošetali smo našim gradom Marunovim stopama, odali smo mu počast na njegovom grobu te na kraju posjetili Muzej arheoloških spomenika u Splitu gdje je izložena većina Marunovih nalaza.

Spajanjem i povezivanjem sudionika, uvođenjem u svijet digitalne tehnologije kao načina socijalne uključenosti te zajedničkim druženjima razvijali smo socijalne vještine, razmjenjivali životna iskustva, prepoznavali svoje jake strane i gradili osobne vizije. Zatim smo te vizije nadograđivali kroz kulturno-umjetnička područja otvorivši brojne mogućnosti za prepoznavanje vlastitih potencijala i načina njihova razvoja.

Stručnjak za kulturnu materijalnu i nematerijalnu baštinu - magistar arheologije Miloš Biserko, stručnjakinja za digitalne vještine u fotografiji i filmu - magistra snimanja Glorija Lizde, Stručnjakinja za književnost i dramsko stvaralaštvo, magistra hrvatskog jezika i književnosti Anita Škundrić, stručnjakinja za likovnu kulturu i likovno stvaralaštvo, profesorica likovnog odgoja i likovnih umjetnosti Tatjana Jadrić, voditeljica projekta Anita Ercegovac i koordinatorica projekta Ana Bajan činili su projektni tim šest stručnjaka koji su ovim programom, imajući na umu postignuća i lik Luje Maruna, objedinili svoja područja u cjelinu. Na taj su način djecu i mlade povelili na nezaboravno putovanje „ruku pod ruku“ s kulturom i umjetnošću. Time su oni stekli iskustva za koja vjerujemo da će ostaviti pozitivan trag i utjecati na njihov život i način ostvarenja svojih vizija, razvili i pronašli nove kreativne vještine.

Sveukupno šest stručnjaka na projektu objedinili su svoja područja i djecu i mlade povelili na nezaboravno putovanje ruku pod ruku s kulturom i umjetnošću. Stekli su iskustva za koja vjerujemo da će ostaviti trag za cijeli život i koja će ih voditi na putu ostvarenja vizija kojima će doprinijeti boljitak sebi i drugima.

Anita Ercegovac, prof.

RADIONICE MATERIJALNE I NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE

Voditelj:

Miloš Biserko, magistar arheologije

Središnja tema niza radionica odnosila se na popularizaciju lika i djela fra Luje Maruna, ključne ličnosti zaslužne za utemeljenje hrvatske nacionalne arheologije. Budući da je zadatak tematskih radionica bio sagledavanje Marunova života iz više različitih stručnih aspekata, iznimno je važno bilo mlade sudionike upoznati s ključnim dijelovima njegova života manifestiranih kroz potpunu predanost arheologiji što će u konačnici rezultirati najvećim brojem predromaničkih otkrića. Sva složenost Marunova poslovnog i privatnog života prezentirana je kroz 6 radionica prilagođenih različitim uzrastima od 1. do 8. razreda osnovnih škola.

Kroz prilagođene i zanimljive primjere izvršeno je upoznavanje mladih s arheološkom znanosti općenito kako bi uspješno stekli predodžbu o važnosti arheologije za poznavanje života i događaja iz prošlosti. Konkretnim primjerima predstavio se proces kojim arheologija dolazi do otkrića. Ovakav pristup potaknuo je radoznalost manifestiranu nizom dodatnih pitanja o načinu kako se određuje starost pojedinih predmeta, koliko su stari prvi ljudi, gdje su se pojavili i sl., ali i brojnih opažanja o spomenicima kulture s kojima su se dosada susreli.

Idući ciklus radionica odnosio se na podatke o Marunovu životu i ključnim razlozima zbog kojih dolazi u Knin, a kroz niz primjera prikazana su njegova najvažnija otkrića. Upravo prezentacijom arheoloških lokaliteta prezentiran je njegov izuzetan doprinos razvoju nacionalne arheologije. Predstavljanjem brojnih arheoloških otkrića pojavila se snažna zainteresiranost za posjete i obilazak tih otkrića.

FRA LUJO MARUN

Radionice materijalne i nematerijalne kulture baštine

Osim reprezentativnih ostataka predromaničkih crkvi, posebno su istaknuti vrijedni arheološki predmeti poput ranokarolinških mačeva, pozlaćenih ostruga, zlatnih naušnica, crkvenog namještaja, sarkofaga i sl. koji su zbog atraktivnosti polaznike radionica posebno zaintrigirali. Koliko su pojedinačni artefakti ostavili snažan dojam na njih, ponajbolje svjedoči činjenica da su ih tijekom posjeta Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika samostalno prepoznali.

Nakon toga predstavljeno je Marunovo društveno djelovanje koje se ponajviše očituje osnivanjem javnih ustanova i glasila. Posebna pažnja posvećena je razlozima utemeljenja jednog od najstarijih stručnih časopisa - Starohrvatske prosvjete - koji izlazi i danas te prvog muzeja s nacionalnim predznakom.

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika izvorna je Marunova ideja zbog čega je neophodno bilo predstaviti zanimljiv put razvoja ove institucije.

Djeci je tema muzeja bila izrazito zanimljiva pa su predlagali, iz njihove perspektive, modele povrata spomenika u Knin te rekonstrukciju kuće Fontana u koju bi te spomenike ponovno prezentirali javnosti.

Tijekom ovih predavanja potaknuta je prava mala rasprava u kojoj je jedan dio želio da spomenici ostanu u Splitu dok je druga grupa izrazito željela povrat spomeničke baštine u Knin. Bilo je vrlo zanimljivo iskustvo moderirati jednu takvu raspravu.

Prilikom rasprave navodili su primjere i konkretne spomenike iz ranijih radionica te donosili zaključke o tome zašto bi morali biti u Kninu.

Daljnji rad s djecom odnosio se na Marunovo šire društveno djelovanje koje je današnjoj javnosti vrlo slabo poznato. Nije pretjerano reći da je Marun zbog popularizacije otkrivenih lokaliteta, ali i radi vlastitog usavršavanja, održavao brojne odnose i razmjenjivao niz pisama s brojnim društvima i institucijama diljem Europe. Stoga su djeca dobila priliku upoznati neke od važnih ličnosti druge polovine 19. i prvih tridesetak godina 20. st. koje su, ponajviše zahvaljujući Marunovu djelovanju, bile uključene u otkrića i čuvanje baštine.

Djeci je predstavljena i „druga struja“ čitave priče o muzeju i vrijednim arheološkim nalazima tj. kompleksan odnos fra Luje Maruna i drugog značajnog hrvatskog arheologa, don Frane Bulića iz Splita s kojim se od

početnog slaganja ubrzo počeo razilaziti. Lujo Marun je smatrao da bi svi spomenici trebali biti u Kninu, dok je Bulićeva namjera bila glavninu spomenika prebaciti u Split. Ovdje se također potaknula malena debata o tome tko je “u pravu” i čiji je koncept u konačnici “pobijedio” - Marunov ili Bulićev.

Djeca su izvrsno povezala naučeno iz prijašnjih radionica uočivši da je ipak pobijedila Bulićeva ideja o smještanju muzeja sa svim spomenicima u Split. Isto tako zaključili su da je Marunova ideja skoro u potpunosti ostvarena. Nakon rasprave mladim polaznicima ukratko smo objasnili razloge zbog čega se glavnina kninskih spomenika danas ipak nalazi u Splitu.

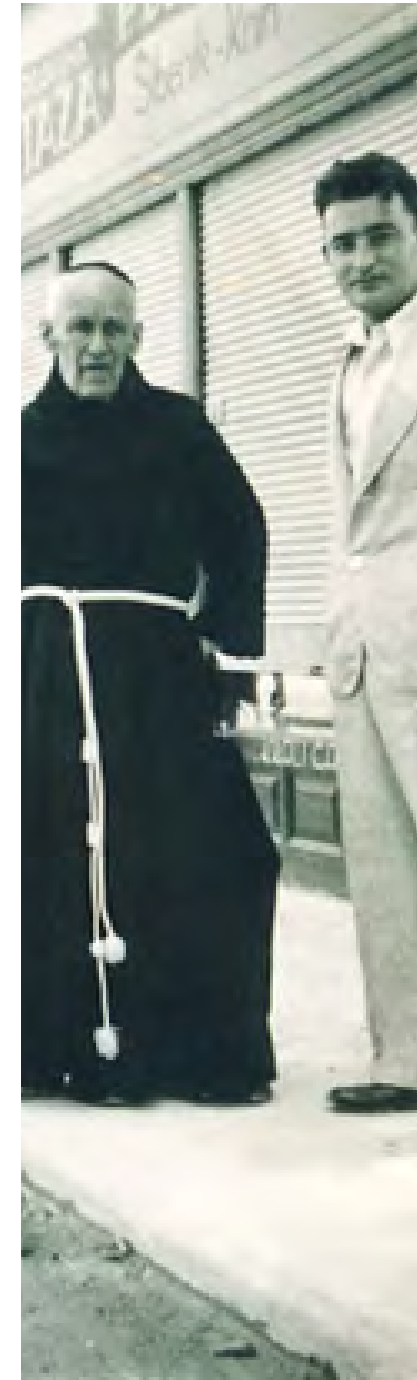
Kako je riječ o dosta ozbiljnim i često zamornim temama za ovako mladi uzrast, nastojali smo prezentirati i neke komične doživljaje prilikom brojnih Marunovih obilazaka terena s lokalnim stanovništvom. Upoznali smo ih s nekim Marunovim aktivnostima koje su u suprotnosti s njegovim izvornim svećeničkim pozivom te razlozima napuštanja franjevačkog reda. Ovdje je bio dosta izražen interes za Marunov život nakon odlaska iz reda. Primjerice, često su postavljana pitanja o privatnom životu. Nakon odlaska iz reda, njegov život se po dosadašnjim spoznajama uopće nije puno promijenio zbog čega je ovo bila izvrsna prilika djeci objasniti koliko je važna predanost i strast prema onom što se najviše

voli te da životni padovi ne moraju biti razlog odustajanju od ostvarenja vlastitih želja. U konačnici svako dijete pokušalo je prezentirati Luju Maruna kroz svoje viđenje i zaključke.

Može se reći da je ovaj velikan domaće povijesti kod njih ostavio vrlo dubok, i što je puno važnije, pozitivan trag. Kao finalni test osmišljen je online kviz putem kojeg je izvršena mala provjera znanja iz svih radionica. Koliko su djeca dobro usvojila znanje najbolje svjedoči činjenica da su vrlo male nijanse odlučivale o pobjedniku natjecanja.

Čitavim sklopom radionica namjeravali smo kroz lik i djelo Luje Maruna prezentirati važnost komunikacije, socijalne uključenosti, predanosti vlastitim i općim ciljevima što smo i uspjeli. Naglasak je također bio i na međudruštvenom djelovanju jer se jedino povezivanjem i interdisciplinarnim pristupima mogu ostvariti najbolji rezultati.

Miloš Biserko, magistar arheologije

RADIONICE LIKOVNE KULTURE I LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Voditeljica:

Tatjana Jadrić, profesorica likovne
kulture i umjetnosti

Kroz radionice likovne kulture i likovnog stvaralaštva djeca su razvijala socijalne vještine zajedničkim i osobnim istraživanjima. Imali su pristup kulturno-umjetničkim sadržajima i pratećim aktivnostima. Koristili su se pri tome plošnim i prostornim likovnim elementima, izražavali spoznaje, pobudili sve osjete, bolje razumijevali svoje i tuđe emocije kroz različite načine i oblike likovne forme (različite likovne tehnike). Analizirali su i povezivali različite društvene djelatnosti i područja; likovnost, arheologiju, povijest i jezik, sve u svrhu razumijevanja njihove povezanosti.

U prvoj radionici upoznali su se sa likom i djelom fra Stjepana Alojzija Luje Maruna – oca nacionalne arheologije, čarobnog vizionara, pojmovima arheolog i arheologija. Vidjeli kako je izgledao prvi kninski muzej pod nazivom Prvi muzej hrvatskih spomenika – kuća Fontana i

FRA LUJO MARUN

Radionice likovne kulture i likovnog stvaralaštva

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu gdje se sada nalaze pronađeni ulomci. Upoznali se s pojmovima depo i restauracija. Osvijestili su dobrobiti za naš grad postojanje zgrade u koju bi smjestili sve ulomke koje je pronašao fra Lujo te su zamislili kako bi izgledala: neki kao da je iz prošlih vremena od tradicionalnih građevnih materijala i elementa gradnje, a neki suvremeno u modernim materijalima. Razmišljali su i predlagali gdje bi takvu građevinu smjestili u prostoru našeg grada. Izradili su trodimenzionalne prikaze građevina kolažom u tehnici pop up knjige ili čestitke i dobro se zabavljali. Čak i najmlađi polaznici pristupili su zadatku nadahnuo i kreativno pokazavši visok stupanj motoričkih vještina.

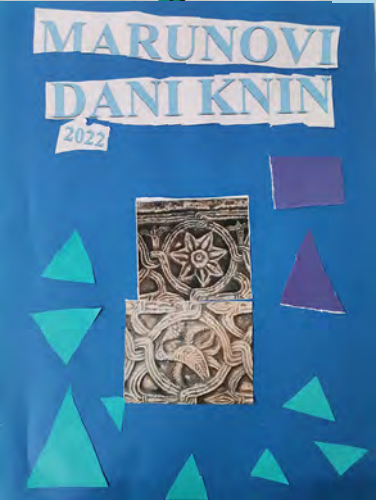
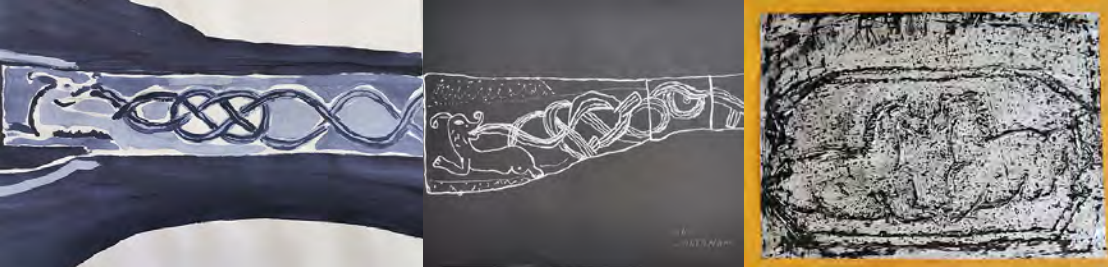
Na drugoj radionici proučili su djelovanje i životni put fra Luje Maruna koji je ponekad bio misteriozan i pun iznenađenja. Vidjeli su ga kao hrabrog i ustrajnog, usamljenika i zanesenjaka za starine koji je svu svoju životnu energiju posvetio snažnoj borbi za spas spomenika. Jako im se svidio njegov lik i njegov zanimljivi životni put. Koristeći se kombinacijom tehnika kolaž papira i flomastera naslikali su njegov portret ekspresivno, doživljajno i tako dočarali njegovu snažnu osobnost čistim bojama i kontrastu toplo hladnog.

Treću smo radionicu posvetili istraživanju i proučavanju najznačajnijih ulomaka kamenog namještaja koje je Lujo pronašao u Biskupiji, ondašnjem središtu crkvene vlasti. Mogli su izabrati trokutni zabat oltarne pregrade s reljefom Bogorodice koji je najstariji prikaz

Gospe u hrvatskoj umjetnosti, obrađenu kamenu ploču tranzenu s likovima četvorice evanđelista, Bogorodice, sveca i ratnika – dostojanstvenika ili sarkofag s hipokampima - mitskim bićima s tijelom ribe i glavom konja na kojima su jahali morski bogovi. Naučili su koje vrste reljefa postoje i napravili niski reljef na aluminijskoj foliji. Dodatnim postupkom patiniranja dočarali su na reljefima privid starine. Radovi su kreativni, sam proces rada zanimljiv iako je za postupak patiniranja trebalo zaprljati ruke. Taj je dio pojedince posebno razveselio!

Kroz pripremu i rad u četvrtoj radionici upoznali su značenje pojmova ornament, ritam, pletar - pletenica od tri trake, s dvije ili samo jednom. Oblik ukrasa prisutan je još od prapovijesti, u helenističkoj, rimskoj, bizantskoj i islamskoj umjetnosti. Posebno je često bio prisutan na našim prostorima, a zanimljivost je što je kamen bio obojan crveno, plavo, zeleno i zlatno. Polaznici su birali fotokopiju detalja za slikanje prema promatranju i boju kojoj će dodavanjem bijele ili crne mijenjati vrijednost nijansiranjem.

Trebalo je što vjernije dočarati iluziju trodimenzionalnosti reljefa. Naučili su nešto važno o tom nacionalnom simbolu koji se u novijoj povijesti pojavio uz hrvatski grb, zastavu i himnu.

Preko nalaza iz grobova koje su promatrali i slikali u petoj radionici, spoznali su bogatstvo života na našem području u ranom srednjem vijeku. Predmeti su bili izrađeni su od srebra, bronce, bakra, željeza, pozlaćenog srebra i zlata. Pronađene su očuvane i najraskošnije ostruge u Hrvatskoj i šire iz tog vremena. Uz njih je nađen novac. Od nakita, najčešće su nalažene naušnice od kojih se pojavljuje nekoliko vrsta. Najveći broj tipa običnih karičica, najjednostavniji starohrvatski nakit. Izrađivale su se od kružno savijane brončane, bakrene ili srebrne žice, samo u nekoliko slučajeva i zlatne. Bilo je zanimljivo proučavati fotografije tih predmeta koji pričaju svoje zanimljive priče, potaknule su dječje maštanje. Mogli su zamisliti uzbuđenje prisutnih prilikom nalaženja i iskopavanja, nagađanja kome su pripadali, kako su ih i za što ljudi koristili i kako se tada živjelo.

Šesta radionica zaokružila je našu priču. Saznali su što je to znanstveni časopis, vidjeli primjere nekoliko starih naslovnica Starohrvatske prosvijete čije je izdavanje pokrenuo naš fra Lujo Marun u želji da upozna širu javnost s onim što je otkrio i

istražio. U to vrijeme to je bio jedini oblik prezentacije preko kojeg se moglo utjecati na društvenu stvarnost. Danas se mijenjanje društvene stvarnost i svijesti događa preko raznih medija - tv, filmovi, društvene mreže, web, časopisi i plakati. Naša je ideja bila da izradom plakata za obilježavanje budućih Marunovih dana potaknemo javnost na razumijevanje važnosti njegova rada, možda otvaranje spomen sobe u okviru Kninske tvrđave ili Odjela nalaza predromanike i rane romanike. Neki su radili u tehnici kolaža i novinskog kolaža - rekompozicijom, a drugi dizajniranjem u digitalnom alatu Canva. Djeca su napravila su kreativne plakate, komponirala sliku i tekst i tako poslala snažne poruke.

Vjerujem kako su kroz ovaj projekt naša druženja s djecom i međusobno ostavila jasno vidljivi trag.

Vjerujem kako smo kroz njega svi malo „narasli“. Posebno je zadovoljstvo bilo prepoznavati uzor u radu i pristupu zadacima, kreativnost, upornost, znatiželju, snažne duhove i osobnosti polaznika. Hvala svima!

Tatjana Jadrić, profesorica likovne kulture i umjetnosti

RADIONICE DIGITALNIH VJEŠTINA U FOTOGRAFIJI I FILMU

Voditeljica:
Glorija Lizde, magistra snimanja

Radionice vještina i znanja iz područja fotografije i filma ostvarene su koristeći razne digitalne i analogne alate pomoću kojih su se djeca upoznala s poviješću, stilom i žanrovima obaju medija - fotografije i filma, a sve kroz primjere iz života i djela oca hrvatske arheologije fra Luje Maruna.

Razvijajući vlastiti vizualni jezik te socijalne vještine, analizirajući i razgovarajući o umjetničkim djelima, djeca su stekla znanja o važnosti ovih vizualnih medija, kao i o važnosti očuvanja arhiva i baštine, što su najviše uvidjeli na primjerima rijetkih preostalih fotografija fra Luje Maruna.

U prvim radionicama upoznawali smo se s povijesti obaju medija, točnije starim fotografskim tehnikama, ključnim pojmovima, tehničkim dostignućima te glavnim filmskim i fotografskim predstavnicima u 19. i 20. stoljeću. Prva radionica služila je kao skica za daljnje bavljenje fotografijom i filmom te su djeca kroz prezentacije, rasprave i kratke testove naučila porijeklo riječi fotografija, razne tehnike poput dagerotipije i camere obscure, upoznali su prve hrvatske fotografe te kako je nastala filmska vrpca. Pomoću ovih informacija djeca su uspjela datirati pojedine fotografije fra Luje Maruna te odrediti s kojom vrstom fotoaparata su bile napravljene. Također su naučili gledati fotografije na 35 mm vrpca tako što su ih okretali prema izvoru svjetlosti. Kao jednu od aktivnosti napravili su crno bijele fotografije kako bi se stavili u poziciju tadašnjih fotografa koji nisu imali filmove u boji, a neki su snimili i kratki video po uzoru na prvi film ikada snimljen „Dolazak

vlaka na stanicu“ braće Lumiere. Već na drugom susretu djeca su sjajno razlikovala dokumentarne od umjetničkih fotografija, te su se upoznala i s pojmom portreta te autoportreta.

Sve više smo se fokusirali, ne samo na proces proizvodnje fotografije ili filma, već i na pravilno čitanje umjetničkih djela iz ovih medija. Pomnim analiziranjem i razmjenom mišljenja djeca su zadane fotografije fra Luje Maruna te radove fotografa iz tog vremena uspješno smjestila u određeno vrijeme i mjesto. Ovi alati pomogli su im u tome da shvate važnost fotografije i filma kao dokumenta, ali i kao uspomene koja nam može pomoći da očuvamo tradiciju i sjećanje.

Upravo na ovom tragu nastavili smo dalje komparirajući fotografije lokaliteta na kojima je fra Lujo Marun radio s fotografijama istih lokaliteta danas. Također smo ih pojedinačno analizirali te razgovarali zašto je važno ispravno arhivirati fotografije i na koji način se svijet fra Luje Maruna razlikuje od ovog danas. Koristeći tehniku fotografskog kolaža, djeca su napravila vlastite imaginarne pejzaže po uzoru na hrvatsku umjetnicu Tanju Deman, spajajući fotografije urbane sredine s fotografijama prirode. Pored pejzaža i arhitekture, djeca su

usvojila i pojam portreta te naučila kako analizom možemo saznati nešto više o subjektu fotografije, u našem slučaju fra Luji Marunu. Budući da su sve poznate fotografije fra Luje Maruna napravljene u crno bijeloj tehnici, djeca su radila tzv. koloriranje i tako dobili dojam kako bi te fotografije izgledale danas. Nastavno na ovaj projekt upoznali su se sa zahtjevnom tehnikom rotoskopije pomoću koje su naposljetku radionice složili kratku animaciju kojom su oživjeli lik fra Luje Maruna s jedne od fotografija. Na posljednjoj radionici upoznali su se i s osnovnom podjelom filmske ekipe te kako svoju ideju pretočiti u filmski scenarij što se u konačnici pokazalo kao temelj za snimanje vlastitog kratkog filma nakon završetka projekta Lujo Marun – čarobni vizionar.

Radionice digitalnih vještina u fotografiji i filmu naučila je djecu važnosti fotografije i filma kao vizualnih medija koji čine velik dio naše svakodnevnice. Upoznali su se s glavnim predstavnicima i umjetnicima, kako iz Hrvatske tako i iz svijeta, te s različitim povijesnim tehnikama koje su se koristile do današnjeg digitalnog doba. Za vrijeme trajanja projekta djeca su stekla znanja i alate koji im služe kao osnova za razumijevanje i analiziranje fotografske i filmske umjetnosti, pomoću kojih mogu pravilno konzumirati umjetnosti i kulturu, a naposljetku možda i sami biti akteri kulturno umjetničke scene.

Glorija Lizde, magistra snimiranja

FRA LUJO MARUN

**Radionice
književnosti i
dramskog
stvaralaštva**

RADIONICE KNJIŽEVNOSTI I DRAMSKOG STVARALAŠTVA Voditeljica: Anita Škundrić, magistra hrvatskog jezika i književnosti

Kroz radionice književnosti i dramskoga stvaralaštva polaznike sam upoznala s teoretskim pojmovima, ali i stvaralačkim radom. Svrha programa bila je upoznati lik i djelo fra Luje Maruna kroz učenje, interaktivno stvaralaštvo te razvoj kreativnih sposobnosti na zadanu temu. Glavni cilj programa bio je razviti osvješteniji i odgovorniji pristup kulturnim i umjetničkim sadržajima. Rad se odvijao s četiri skupine različitoga uzrasta. Svaka tema prilagođena je dobnoj skupini polaznika, pa tako i realizacija sadržaja.

Počnimo od najmlađih. Skupina D bavila se igrokazom.

*Govor Fra Luje 3 prekida dolazak na scenu fra Luje 4
Fra Lujo 4:*

Jen', dva kad na scenu stupam ja.
Jen', dva, tri fra Lujo nisi ti.
Momci, recite glasno pa što vam još nije jasno?!
Fra Lujo jen dva tri, sad četiri zauzima scenu.
Da čujem Luigji
Da čujem Stipan
Vikoslav možeee
Lujo, Bože, ja sam taj!
Tata mata arheološkog zanata.

Nakon što smo upoznali osnovne književnoteorijske pojmove, dobro smo proučili biografiju fra Luje Maruna. Zanimljivo je bilo čuti kako oni doživljavaju lik i djelo fra Luje. Upitate li ih što su naučili iz života fra Luje Maruna, a da i njima može pomoći, očekujte mudre odgovore o hrabrosti, upornosti, skromnosti i ljubavi prema onome što radite.

Usvojivši osnove, dali smo se u stvaranje igrokaza o fra Luj. Uloge smo zajedno stvarali, a djeca su većim dijelom unosila vlastite ideje kako izvesti određenu ulogu. Konačni proizvod je igrokaz dostojan svake kazališne daske. Slobodna sam reći kako sam opet naučila o veličini dječje imaginacije i kreacije.

Malo stariji polaznici pozabavili su se izradom stripa i intervjua s fra Lujom. Naravno, na početku smo prošli osnove stripa i novinarstva, ali ubrzo i krenuli u stvaranje vlastitih radova.

Skupina A, koja se bavila temom stripa, predočila je dijelove biografije fra Luje Maruna kroz strip na dva načina. Klasična izrada stripa u tehnici tuša te digitalni prikaz kroz odabrani digitalni alat. Kakav je to junak (kojeg su sami prozvali Marunman) i zašto je on njihov junak reći će vam njihovi stripovi.

Korak dalje u "oživljavanju" lika fra Luje otišla je C skupina izradom intervjua s našim protagonistom. Ozbiljan pristup novinarskom zadatku stekli su nakon proučavanja osnova novinarstva, intervjua te biografije fra Luje Maruna. Konačni rezultat zabilježili smo u pisanom i auditivnom obliku. Ukoliko pročitate intervju s fra Lujom Marunom nećete upoznati samo fra Luj, nego ćete i steći dojam koliko su ozbiljno i kreativno naši polaznici shvatili svoj zadatak.

Na koncu ostaje nešto reći i o skupini B, najstariji polaznici koji su uzeli "veći zalogaj" te primili se ozbiljnog dramskoga posla. Prošavši osnove dramskoga stvaralaštva te proučavanja lika i djela

Zašto je Fra Lujo moj junak

fra Luje Maruna, osmislili su komediju prema podatku koji ih je najviše oduševio. Naime, fra Lujo poznat je i po tome kako je otkupio Kninsku tvrđavu i time spriječio da dopadne u ruke kamenoloma koji je pokazao veliko zanimanje za kamenu ljepoticu. Polaznici su korak po korak stvarali dramsko djelo i time širili svoju kreativnost. Ono što je mene posebno veselilo jest njihova koncentracija i želja da naprave što bolji “posao”. Naravno da takav pristup daje samo bolje rezultate. Iako smo ovom komedijom trebali završiti naša stvaranja – njihova energija to nije dozvolila te smo otišli korak dalje.

DRUGI PRIZOR
(pojavljuju se vlasnici kamenoloma V1 i V2)

V1: Kolegice, upravo sam saznala sjajne vijesti! Vojska je stavila Tvrđavu na prodaju. Znaš li ti od čega je tvrđava načinjena, a?

V2: Kako neću znati... taj divni kamen san je svakoga kamenolomca.

V1: Tako je, kolegice! Bacimo se na posao! Već sutra želim imati to blago u svojim rukama.

V2: Kad pomislim što sve možemo napraviti od tog silnog kamena... tri kokošinjca, dvije štale (onako, malo modernije) za babu Maru da se više ne žali kako promaja smeta njezinim kravama...

U suradnji sa stručnjakinjom za fotografiju na ovome projektu, Glorijom Lizde, te voditeljicom Anitom Ercegovac i koordinatoricom projekta Anom Bajan, upustili smo se zajedničkim snagama u stvaranje filmskoga uratka prema spomenutoj komediji “Kako je fra Lujo Marun spasio Kninsku tvrđavu?”. Kako smo se tu snašli, sami ćete procijeniti.

Na koncu htjela bih naglasiti kako vas ne mogu sa sigurnošću pozdraviti baš “za kraj” jer ova priča obećava teći. I kada mi mislimo stati, nešto novo krene se stvarati. Kraj projekta kao da nas je doveo pred neki novi početak. Uvjeren sam kako će naši mali čarobnjaci naći način za nastavak ove priče jer, koliko vidim, nikome se ne (odu)staje. Možda možemo na tomu zahvaliti upravo fra Luji Marunu koji nas je naučio hrabrosti, skromnosti i upornosti. Ja ću se zahvaliti ponajviše djeci jer su svojim radom odveli naša druženja na neke nove razine. I jedva čekam vidjeti gdje nas sve zajedno vodi ova priča. Do tada radite ono što volite, budite hrabri, skromni i uporni. Kao naši mali čarobnjaci!

Anita Škundrić, mag. philol. croat.

Izlet u Biskupiju

Posjetili smo jedan od najvažnijih predromaničkih lokaliteta, arheološki lokalitet Crkvina - crkva sv. Marije odakle potječe najveća količina predromaničkog crkvenog namještaja u Hrvatskoj. Na lokalitetu je 1938. godine dovršena crkva Naše Gospe čiji je arhitekt Ivan Meštrović, a unutrašnjost je oslikao naš poznati slikar Jozo Kljaković. Vrlo blizu crkve sv. Marije nalazi se i crkva sv. Cecilije gdje je također pronađen luskuzni predromanički namještaj, ali i fragmenti znatno starije antičke skulpture s prikazom boga Mitre. Izlet se pokazao izrazito korisnim i potvrdio uspješnost online radionica prilikom kojih su djeca upoznata s ovim lokacijama. Polaznike radionica posebno se dojmio sarkofag s hipokampima zbog čega su neprestano pokušavali prepoznati lokaciju gdje je točno sarkofag pronađen. Postavljen je prilično veliki broj pitanja koji se uglavnom odnosio na starost lokaliteta, tražene su informacije o donatorima i graditeljima crkvi, a posebno je veliki interes bio o ikonografiji na masivnim kamenim pločama. Izrazito zanimljiv dio izleta predstavlja intervju djece s novinarkom u kojem su pokazali vrlo zapaženo znanje o lokalitetu Crkvina.

Stazama fra Luje Maruna obilazak autentičnih kninskih lokacija

Organizirali smo šetnju gradom uz vježbu snalaženja u prostoru. Djeca su imala zadatak prepoznati nekadašnji položaj kuće Fontana i zgradu Prvog muzeja hrvatskih spomenika. Riječ je o autentičnim lokacijama koje imaju izniman značaj za nacionalnu povijest i arheologiju jer je upravo u tim objektima osnovan prvi muzej s nacionalnim predznakom. Prvi zadatak polaznici su obavili uspješno te su temeljem logičkog promišljanja i usvojenog znanja na prijašnjim radionicama, uspjeli prepoznati zgradu muzeja i položaj srušene kuće Fontana koja je izvorno bila naslonjena na južni dio samostanskog krila tj. zgrade Prvog muzeja, a kasnije mjesto gdje je prebačena većina predromaničkih spomenika. Nakon uspješno obavljenog zadatka, polaznicima je pokazan drugi značajan položaj, zgrada današnje Galerije u koju je Lujo Marun uglavnom deponirao antičke rimske spomenike. Osim toga, održano im je kratko predavanje o antičkim spomenicima koji se danas nalaze na Kninskoj tvrđavi što je djeci bilo posebno atraktivno.

Izlet u Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

Da bismo u potpunosti zaokružili priču o našem Luji, organizirali smo obilazak Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu gdje se čuva glavina spomenika koje je on pronašao. Pod stručnim vodstvom djeci je predstavljen postav muzeja u kojem su uživo mogli vidjeti neke od najvrijednijih primjera predromaničkog crkvenog namještaja, sarkofaga, mačeva i zlatnog nakita. Tijekom obilaska muzeja vladala je vrlo znatiželjna atmosfera jer su neki već unaprijed prepoznavali neke od pokazanih artefakata na prijašnjim radionicama. Postavljana su i brojna pitanja, te su iznošeni i vlastiti zaključci prilikom prezentacije nalaza. Djeca su prilikom obilaska muzeja pokazala prilično veliku zrelost u ponašanju i poštivanju uvriježenih muzejskih pravila što je dodatno potvrdilo važnost ovakvog učenja i rada s djecom i mladima.

Posjet Marunovu grobu

Jednog smo burnog zimskog dana prošetali do fra Lujina posljednja počivališta koje se nalazi na gradskom groblju. O važnosti i veličini njegovih djela učili smo na radionicama te smo stekli dojam o tomu kakav je čovjek bio. Posljednji dokaz fra Lujine skromnosti njegov je grob. Fra Lujo je htio počivati u grobu bez ikakvih obilježja. Nakon nekog vremena arheolozi su ipak odlučili njegov grob označiti na neki način te su za to odabrali stećak iz kasnog srednjeg vijeka iz Biskupije pored Knina. Time su na znakovit način povezali zauvijek fra Luju - utemeljitelja hrvatske nacionalne arheologije i Biskupiju - teren koji je istraživao.

Ovi su izleti djeci otkrili tek mali dio kulturnog i povijesnog bogatstva kraja i grada u kojem žive. Otkrivajući više o tomu, grade neraskidivu vezu s krajem iz kojeg dolaze ta razvijaju osjećaj o važnosti očuvanja kulturne materijalne i nematerijalne baštine.

Iskustva i dojmovi iz pera polaznika programa i projekta

Što smo naučili?

Koje smo vještine i sposobnosti razvili?

Što smo novo doživjeli?

„Svidjele su mi se radionice i izleti. Naučila sam se strpljenju i snalažljivosti. Naučila sam biti uporna i bolje čitati.“

„Naučio sam puno toga o fra Luji i da nikad ne treba odustajati od ostvarivanja svojih ciljeva. Puno bolje rukujem tehnologijom jer smo koristili razne aplikacije. Razvio sam svoju komunikaciju.“

„Naučio sam puno toga o fra Luji što čak ni odrasli ne znaju. Išao sam na radionice i izlete.“

„Prvi put sam bio u muzeju.“

„Naučila sam se koristiti s tabletima. Sada sam puno hrabrija jer je i fra Lujo bio hrabar i uporan.“

„Volim istraživati o fra Luji i truditi se.“

„Naučio sam sve o fra Luji, vrste filma i fotografija, kako se koristi virtualna šetnja, Teams i Zoom.“

„Stekli smo znanja o arheologiji, likovnom stvaralaštvu, fotografiji i filmu i književnosti. Naučili smo animacije. Sposobniji smo koristiti razne aplikacije, naučili smo otvoriti svoj email.“

„Naučio sam o fra Luji spomenicima. Znam napraviti animaciju i mogu sam koristiti Teams.“

„Naučila sam da je fra Lujo spasio tvrđavu, koliko su neki spomenici važni, što znači neki simbol na spomeniku. Mogu ispričati sve što sam naučila i nekog nešto naučiti.“

„Znam puno više o fra Luji, znam se sama uključiti u Teams. Puno smo istraživali, išli na izlete i naučili o filmovima.“

„Sada puno volim arheologiju i čuvat ću tvrđavu. Volim filmove, tvrđavu, izlete, radionice i spomenike.“

KONTAKT:

**Udruga za djecu i mlade „Čarobni svijet“
Meštrovićeva 21. 22300 Knin
Anita Ercegovac, voditeljica projekta
Mobitel: 091/7878411**

Email:

- carobnisvijet7@gmail.com,
- carobnisvijetinfo@gmail.com

**Više informacija o EU fondovima:
www.strukturnifondovi.hr
www.esf.hr**

Europska unija
Zajedno do fondova EU

EUROSKE STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDVI

EUROPSKI
STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI
FONDVI

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Udruge za djecu i mlade „Čarobni svijet“.